

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis lesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

18. Mortes obstin. in suis pecc.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

chrè defunctam officio; fueruntque hæc mutati hominis læta initia: post vero quam potuit ingredi, manu prehensum, inermem & incomitatum, circumducere per urbem Pater, suosque ipse cum illo inimicos, qui sanè magno numero erant, domesticatim requirere, singulos demisse veniam, pacemque poscere, complexu & osculo gratiam integrare: quod multis excussit lacrimas, urbemque acerbissimè inimicam, & in necem illius sparsis latè insidiis intentam reconciliauit illi vniuersam, alioqui paucos intra dies perituro, nec tot arma & odia, nisi fuga occultissima vitaturo.

Verum his quorundam lamentabilior, & sæuior casus in quibus Deus vindicta duplici terroris exemplum edidit, vitamque hanc miseram improuisis extorsit, negato ad æternam parandam quod spreuerant spatio. Primum fors infelicissima petiit, rixis & contentionibus famosum, vlciscendi libidine inextinguibili amentem, si cui tandem esset, nullo personarum discrimine offensus; idcirco in magnas multorum inimicitias semper trepidus, & armatus. Tentauit sæpius ferocem animum Berzeus, demulcere & dandæ veniæ argumentis omnibus mitigare; quæ cum in vacuum mitterentur, sancienda fuerunt duriori flagello monita. Morbo afflictus terribili, ad extrema breui redigitur: accurrit Berzeus, ratus huic item, vti & aliis mentem aduersis factam sanio-rem, suadet, hortatur, nihil omittit quo posset rabiosum ad donandas iniurias emollire; morte præsertim ingruente, & repetitura mox seueras vitæ præteritæ rationes: promeriturum quoque hac humanitate suorum veniam criminum, quam Christus Dominus ore sacrosancto, in Euangelio certam promisisset. His fastidiosè nauseans bestia, & efferacior in iras & vindictam, insaniam vomere non verba; jurare nec pacem, nec fœdus admitturum; vltionem velle & sanguinem; abiret Pater in malam rem, proculque abisteret, frustra se femineis cantionibus ab eo terreati; si Deus nisi parentibus veniam non daret, ejus se flocci veniam facere, vt qui decreuisset nemini parcere; malle se vltum iniurias ad inferos mitti, quam inultum probrosè in cœlum ascendere. Hic facturi præfagus, nimium verax, Dei seruus, completam scelesti malitiam, desuper cognouit, prædicensque imminens obstinato malum, vt tute vis, inquit, ita sit: non ibit crastinus ad medium dies, quin tu clamore quinquies iterato, confessionem flagites, nec eam obtinebis, quibus dictis recessit, nec aliter ac ipse denuntiauerat factum est: Postridie siquidem mortiferis oppressus accessionibus, & jam deficiens, sero tandem; sed frustra magnis vocibus confessarium poposcit, inter quas miser, miseram animam impiatam efflauit. Præfæcti alterius longe quoque isto terribilior extitit vltimus vitæ actus, quippe diu pridem inquinatissimæ, atque ob tres Mauras propalam infamis quas multos jam annos tam impudenter habebat concubinas, vt libertate, cultuque vxorio prodirent: erat hoc tamen inter ejus scelera minus intolerandum præ ore sacrilego, quo Deum, & sanctos horrendum in modum & ipse

18.
Morres ob-
stin. in suis
pecc.

proscindebat, & alios idem vt facerent docebat, nouarum militibus inventor, & magister aduersus numen contumeliarum auditu atrocium; falaci denique turpitudine quadrupes, & lingua cacodæmon: luce frui hoc monstrum tandiu patiens Deus fuit, dum spes suas in eo corrigendo Berzeus, industriamque consumpsisset, nam expeditione in Persidem indicta (de qua nos postea) Ormuzio necessariò profecturus, tam procul abfuit à rationibus animæ computandis, & Deo probandis vt suos etiam milites homo atheus ne hoc ipsi præstarent auerterit, vsque adeo nihili habuit supremum belli, & salutis æternæ discrimen. Versabatur in castris sanus, & si vnquam valens & vegetus; verbisque vt consueuerat in Deum execrandis contumeliose bacchabatur, cum vibrata in damnatum caput vindicta, quanto lentiori, tanto grauiori pondere incubait, repente in terram velut fulguris ictu percussus concidit vnaque nec motu, nec verbo edito impiam animam euomit: quo puncto temporis, cælum antea serenum tam atra circum obuoluit nubes vt adstantibus, mutuam conspectum eriperet: inde tam densa tonitrua, fulmina, ventorum turbines, & eluiones imbrium, vt summa instare Calamitas crederetur. Sed ponant funesto argumento finem collectæ in fascem eorum clades qui Dei famulo salutaria suadenti proteruè obstiterunt. Florebat Ormuzij pietas Chistiana, & fructus laborum mirè gaudens Berzeus metebat vberrimos, cum adsunt ab India milites ducenti, Garzia Sa Gubernatoris imperio illic in hibernis futuri, lues ex vitiis omnibus & facinoribus si vsquam alibi concreta, vt militarium scelerum fœx omnis Ormuzium confluxisse cum illis videretur. Egrè aduenerant, statimque alieno, pro se quisque, admoliri manum, furari & prædari, velut urbem vi captam diripiendam accepissent: trix ad hæc, cædesque assidua iurgantium inter se & cum ciuibus militum, & projecta omni verecundia effrænis, palamque volitans libido; silente interea & enerui magistratum censura, quod arcis Præfectum delinquentium terreret multitudo, sexcentos enim quos illic habebat præsidarios, recens advectorum, vt nimis pronum est, tabes pestifera, eadem scelerum confusione inuoluerat. Dicit non potest Berzei animo quam acerbum dolorem creauerit, illo ex inferis emissio turbine, reuulsa & perdita, quæ tanto suo sudore rigauerat & excoluerat. Ergo crebris ardentem concionibus in aduersum niti; supplicare nudis pedibus ad templa cum aliquot aliis, quos cum illo diuinæ offensæ pungebat dolor; coram Christo in crucem suffixo vim profundere lacrimarum jeuniis, cilicio, ductisque precando noctibus flagitare, vt ruinæ præcipiti, potentem manum Deus supponeret: Et planè auditus è cælo est, sed graui reorum supplicio visusque est Deus loquenti suggerere quo pacto esset ejus desiderio facturus satis. Nam cum aliquando infueto feruore dixisset ad populum quam inestimabili pretio censerî deberent, quæ animum spectant immortalem ore inflammato & teneriter flens, queri cœpit cum Deo, & incusare jam non vltra ferendam illorum nequitiam qui pacem Ormuzio, pietatem,

pietatem, ipsamque tantum non Religionem Christianam, lætè prius
 florentem expulissent: Dei esse hæc damna quæ dæmon intulerat sarcire:
 eorum auctores obcalluisse ad sua monita, & tanquam rationis exper-
 tes belluas æternis rationibus non tangi: illos ipse tangeret sua mano, suis-
 que flagellis attereret; sanitatem, rem, famam & quicquid carius depe-
 ribant iis eriperet; & quando aliter suis jam instructa flagitiis apud in-
 feros tormenta cuiusmodi essent intelligere nequibant, experimento eo-
 rum aliquo æstimare illa condiscerent: quibus vehementer pronuncia-
 ris ad populum versus, indixit ad ea impetranda ter Pater & Aue reci-
 rant. Meras exisse lenitatis damnarunt nonnulli, quos grauius aliis
 pondus conscientiaæ premebat, ausique suut apud eum querelam depo-
 nere, velut indormiens tot vrbis sceleribus numen excitasset proritas-
 ferque ad stringendum in defensionem sui ferrum: querelas diluit Ber-
 zeus aiens felicitati sempiternæ, temporalem quamlibet iacturam opti-
 mè impendi, seruandæque æternum animæ corpus feliciter perire. Si
 pertimescerent suas minas, in promptu habere quod ab iis in tutum re-
 ciperent sese, ad pœnitentiam maturè confugerent, sic fore ab ira offen-
 si numinis securos: qua ejus contenti satisfactione abscesserunt, nec
 erant ingenio in negotiis animæ ita crasso vt non perciperent ejus dicta:
 verum suis tamen in fordibus perstitere. Sub hæc adsunt è Perside
 nunciij, rebellasse Monagiam & ab Ormuziensi Rege ad Turcas descii-
 vissè; erat hæc in ejus mediteranea ditione arx egregiè munita & solli-
 citis eatenus custodiebatur suspicionibus, quod Regnum ea parte à
 Persis confinibus tutaretur: tunc illam præsidarij milites hosti prodi-
 derant: huic recuperandæ, tumultuariò, (& festinandum vrgebat ne-
 cessitas) militum ad quinque millia rex cogit: addunt se illis auxilio Lu-
 fitani, quibus ex vicina hostis potentia Ormuzium periclitabatur;
 quos illuc in hiberna, misisse Indiam diximus ducenti, se adjungunt,
 & alij totidem haud multo meliores, dum ad profectiõem se accingunt,
 Berzei caritas, cui cœlestis dictabat instinctus eos ad luenda tot sua sce-
 lera proficisci, omni opera contendit, quia præsto erat & sacerdotum
 copia & tempus, animo suo consulere & confessione cum Deo in gra-
 tiam redirent: optare se quidem illis victoriam & incolumem reditum,
 at si Deo secus aliquid placeret, quem essent illic reperturi qui moribun-
 dis confitentibus aures daret? etiam atque etiam cogitarent, se arcem
 aggredi proditorum quos in defensionem sui, actura esset desperatio, &
 si eos vinci contingeret, caro victoribus eorum sanguinem constitutum:
 hæc ab eo, sed quam inutili conatu? Mirum prorsus inter quadringen-
 tos, fermè solos viginti, confessionis piaculo animum purgasse; aliorum
 pars monentem ludere, pars velut ad triumphum, non ad prælium du-
 cerentur stolidè arrogantes periculum spernere, ne præoccupato per
 confessionem mortis discrimine pertinuisse dicerentur; quod Berzeo
 nimio certius cladis omen quam vaticinatus iis fuerat confirmavit, nec
 ipse Pantaleoni Sa, Gubernatoris Indiarum ex fratre nepoti hoc dissi-
 mulavit;

mulavit; prius enim quam ad iter caneret, quadringentos illos secum educturo, & faustam illius adprecationem postulanti, significavit imminentem iis stragem, cuius esset futurus spectator; nec ideo abstinit pius Pater orando, supplicando, seque etiam publicè afflicto, numen illis placabile poscere. Iam applicuerat excreitus, & cinctam arcem premere cœperant, cum obfessi ab necessariis pridem eximie instructi non modo alacriter, quacumque impetum facerent illos excipiunt, sed crebris etiam in apertum eruptionibus fatigant, & nunquam non frangunt, multos sternunt, alios profligant, & qui arrogantia sufflati, procul pugnam, & victoriam vorabant, ex pugna & campo indecores fugam, & receptum in lucro ponunt. Sed calamitosior hac plaga, pestilens morbus milites inuasit, breuique ex Europa aduectis quinque supra quadraginta peremit, nullo Sacrorum remedio, nullo solatio animi procuratos, ac ne asini quidem sepulturâ, disiectos huc illuc reliquos sternebat lues ut quemque vires defecerant & passim per agros mactum de se spectaculum dabant. Demùm vero tunc frustra, emortuis vocibus inclamabant oprimum suum Patrem cuius sero perspecta bonitate, longè absentis ope carentes interibant: nec erat profecto lupremis illorù defuturus malis, quorum auditu excruciabatur, & pœnas sibi voluntarias cumulabat, sed Xauerij vetito tenebatur ne se Ormuzio moueret, vbi tamen haud multo post reduces excepit; nam lue diutius & latius grassante, destituti planè subsidio ægroti, nauigiolis in urbem reuersi sunt: atque hic novus ex miseris eorum sensus; viro sancto in littore cum piis aliquot sibi addictioribus conspecto vocem ut poterant, interpunctam singultibus tollere, appellare cum gemitu & ploratibus Patrem, decussatis ad pectus brachiis ejus misericordiam implorare, velleque ipsius ad pedes projici, & absque vlla mora de peccatis ab eo audiri, mortem se jam nihili pendere, postquam mori dabatur inter manus optimi parentis: Verum eo numero cum essent, in extremis plarique, quorum paucis diebus centum extincti sunt, par esse vnus non poterat singulis: quinque igitur sacerdotum, qui Ormuzij agebant auxiliariam operam rogauit, quam etsi libenter detulissent, mirum dictu, nemo omnium fuit, qui vellet apud eos peccata deponere, tametsi docerentur eo necessitatis articulo, parem esse ad peccata soluenda sacerdotum omnium potestatem, tam criminose de illis ægroti sentiebant, & fuere in iis adeo occæcati, ut maluerint petire impiati, quam confitentes ab iis audiri: quod ij sacerdotes quam agrè tulerint, non possum melius quam Berzei verbis explicare. [Tempus, inquit, modumque captauit boni omnis osor & hostis dæmon, serendi ut solet lolij; vrbis sacerdotes concursus æmulatione, quem ad confessiones, piaque opera mirabantur questi sunt apud me, negaruntque fas esse suorum in Christo filiorum confessiones vel à me excipi, vel se saltem in partem operis non vocari: causam iis non sum ausus proferre, cur eos cuncti refugerent, malentque confessionis expertes mori, quam apud illos eam deponere: vsque

vsque adeo inuisa illorum habebant flagitia: at euim meam illis innocentiam probauit: cum enim inter se rei ejus fontem communi consilio quaesissent, vltro per se ipsimet denique statuere, Spiritu sancto agente rem geri quem Deus Societati affunderet ad hoc ministerium iucundè atque vtiliter penitentibus impendendum; sic absque stomacho abierunt, meque majori etiam quàm prius reuerentia prosequi cœperunt, hæc de ore illorum Vicarij accepi.] Ita ipse Berzeus, cui de cœtero levandis corporibus haudquaquam subsidia piorum deerant, nam ait fuisse cubiculum suum instar apothecæ, foliariis salgamis, condimentis Saccharariis, & istiusmodi dulcariis refertæ, præter quæ à Præfecto impetrauit sua ægrotis militibus exsolui stipendia, quibus recreati sunt plurimum. Sed in necessariis animorum versabatur totus; quodque simul tam multis, vnus fat esse non poterat noctes insomnes atque operosas iungebat diebus, biduumque interdum omni planè se cibo fraudabat, iis tamen præcipuam præbebat operam qui periculosius laborarent, nec Præfecti rogatu, aut primariorum auelli se ab iis sinebat, ad visendos ægrotos, & saucios nobiles, sed non ita discrimini propinquos. Detinebant illum potissimum positi in extremis, euenitque non raro vt ipse medius alterum audiret confitentem; erigeret alterum & consolaretur, animam agentem: cumque illum tam multi accerferent, accedentis ad lectum propiusprehendebant, stringebantque manum ne se desereret; coacti vero ad alios currere pariter moribundos, discessu flebant, & lamentis prosequerentur abeuntem. Tam ærumnoso & perpetuo labori, par miraculo est naturam fuisse non imparem, nec vitam tot perpeffionibus consumptam: hanc quidem nihil propius abfuit, quam vt alia causa ei eriperet: miles phrenitide, morbi que impatientia correptus lecto exiliat, seque strictum in ensẽ parabat induere: aduolat Berzeus ictum auersurus, & extorturus ferrum è manibus; quo furiosior ægrotus & moribundo vt erat robustior, fauces ejus inuadit, premitque tam valide vt prope strangularet: nox erat media, conclamabant reliqui ad opem ægroti ex famulis aliquos, quod mouere ipsi se lecto non possent; Christus ait Berzeus mihi præsto succurrit, & miles paulo post obiit; arbitratus sum dæmonem tentasse me vita priuare, sed fuit Christus ad seruandum, quam is ad nocendum potentior. Fluxit integer mensis iuuandis corporibus animisque miserabilium militum, & cadaueribus humandis: inde se penitus in preces effudit exorandis è cœlo auxiliis ad recipiendam arcem Monagiam, & sarcendam lusitanis iacturam victoriæ honoris, & securitatis: supplicationes itaque integrare ad pium Deiparæ sacellum sesquimillari ab vrbe distitum, procedebant nudis pedibus vniuersi, sacerdotes accensis funalibus, pueri & mancipia decenti ordine, grandi numero Christiani ex quibus quinquaginta flagellis se ipsos cædebant, stans spatiis Berzeus, de Deo aliquid ad populum dicebat, sed eo ardore, vt voces rumperent, quibus multo cum fletu diuinam vocabant misericordiam. Mouere preces & lachrymæ cœlum & longe, si vnquam, ab

omni expectatione, certis nuntiis Ormuzium perfertur, incruenta victoria, imò absque multa dimicatione, arcem quo pacto vix scitur, expugnata ad Regem Ormuziensem rediisse; atque hinc licuit non falso conficere, illam ejus breuissimi temporis jacturam eo tantum spectasse vt militaris illa sanies Ormuzium purgaret, in qua præter alios censebantur non pauci, suis è cœnobiis ab Europa in Indiam profugi, vt vitam ducerent quam solent apostata; fuit item cum sua Berzeum eximia caritas erga ciues lue pestifera contactos, probauit sui immemorem, & quouis periculo majorem. Populabatur urbem pestilentia febrium quas anni illius immensi æstus induxerant, desinebantque in mortiferum lethargum eam ob rem necessitatibus supremis succurrendum erat sollicitudine tanto acriori, quanto & latius saniebat lues, & confessionum vel puncto temporis dilata remedia, sera erant & inutilia, malo quoque accessit quod laboriosi numeris, pondus omne in illum incubuit, vno è sacerdotibus defuncto, reliquis ex morbo jacentibus, præter quos illum Vicarij etiam publicas vices supplere oportuit.

19.
Sanctitas
discip. Ber-
zei.

Sed quas Berzeo molestias, gentis illius scelera & pœnæ imponebant, recreabat Deus multorum accessu, qui præter vulgarem Christianorum probitatem, ad gradum virtutis sublimiorem anhelabant; mirabatur tot esse qui Societatem expeterent, tam multos parentum qui filios suos in eam ad scribi optarent, eamque Dei largitatem prosequeretur gratianimi festa laude: & acceperat quidem à Xaverio potestatem cooprandi quos nancisceretur vocationis nostræ spiritu instinctos, verum ex multis agrè duodecim admisit, numeri enim hujus dimidium statuerat secum in Iaponiam ducere vt iis ad Iaponum, & Sinensium institutionem magistris, nostrorum vice vteretur; lex alios ab se idcirco admissos contestatur ne obniteretur diuino spiritui à quo manu duci videbantur. In iis adolescens, audita ejus in foro concione, Dei, & sanctimonie amore sic inflammatus est, vt rem omnem suam adeoque, & vestes pauperibus donarit; exinde seminudus, nuda in humo, crucis cuiusdam ad pedem cubans, victitans ostiatim rogato. Hunc cerebro motum garriebat vulgus; ego inquit Berzeus sapientissimum, & virtute præstantem; ac jure id quidem, ad eum enim cum venisset Societatem petiturus, rogauit quamprimum in Persidem mitti ad prædicandam CHRISTI Fidem, & mortem pro illa oppetendam nec tantis ausibus alios desiderabat apparatus, quam obedientie sanctæ nutum & meritum, alius pariter post habitum publicè sermonem de ferenda cum CHRISTO in Caluarium cruce, descendens pedibus se palam abjecit, cupidus & ipse sua cum cruce illum sequi, & quocumque tandem ipsi libuisset ab eo mitti efflagitans, inter CHRISTI hostes sanguinem, & vitam profuturum. Præter hæc juvenem offendit dissolutum, qui ludens fallente alea iratus, Deum sacrilegis vocibus pergebat lacerare; hunc tanta vi Spiritus diuini, culpæ admonuit, vt penitudine subita statim prociderit arguenti, contenderitque per Deum fletu, & lachrimis